

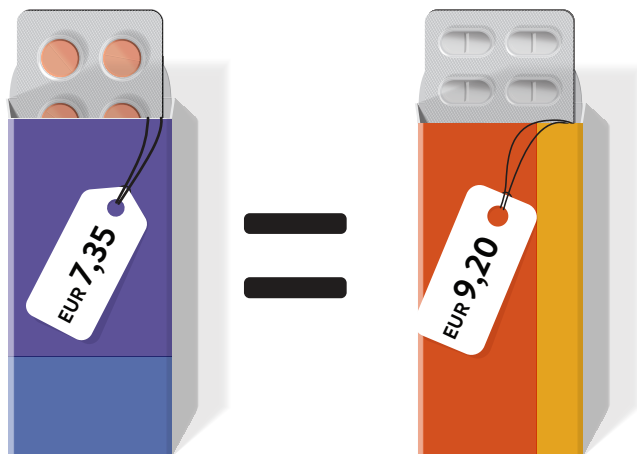
INFORMATĪVS MATERIĀLS ĀRSTNIECĪBAS PERSONĀM UN FARMACEITIEM, FARMACEITA ASISTENTIEM

Starptautisko nepatentēto nosaukumu (SNN) jeb zāļu aktīvo vielu nosaukumu izmantošana kompensējamo zāļu receptšu izrakstīšanā

No šī gada 1. aprīļa, izrakstot A saraksta zāles kompensācijas sistēmas ietvaros, Latvija sāk līdzīgu praksi kā citās ES valstīs. Īpašajās receptēs jālieto zāļu SNN, un aptiekā jāizsniedz references vai zemākās cenas līdzvērtīgas terapeitiskās efektivitātes zāles, lai nodrošinātu pacientiem mazāku līdzmaksājumu.

Saskaņā ar Nacionālā veselības dienesta datiem 2018. gadā pacienti par kompensējamajām zālēm pārmaksājuši gandrīz 25 miljonus eiro, neiegādājoties lētākās līdzvērtīgas efektivitātes zāles.

SNN lietošana ir Pasaules Veselības organizācijas rekomendēts zāļu izrakstīšanas standarts, kas veiksmīgi darbojas Lietuvā, Igaunijā, Vācijā, Somijā, Nīderlandē, Dānijā, Lielbritānijā un citās Eiropas valstīs. Turklāt pēc šī standarta daudzi ārsti arī Latvijā jau vairākus gadus izraksta pacientiem zāles.

ĀRSTĒ ZĀĻU AKTĪVĀ VIELA, NEVIS NOSAUKUMS!

KOMPENSĒJAMO ZĀĻU IZRAKSTĪŠANAS PAMATNOŠACĪJUMI

Ārstniecības personai uz īpašās receptes (rozā krāsā) attiecīgajai diagnozei paredzēto kompensējamo zāļu SNN jālieto vismaz 70 % gadījumu gada laikā¹.

Zāļu komerciālo nosaukumu drīkst lietot tikai gadījumos, kad tam ir medicīnisks pamatojums, norādot to pacienta medicīniskajā kartē un receptē pie atzīmes par zāļu aizvietošanas aizliegumu. Piemēram, ja netiek sasniegts terapeitiskais mērķis, ir blaknes, alerģija pret kādu no palīgvielām vai pacientam nepieciešamas noteiktas šaura terapeitiskā indeksa zāles.

Pacientiem, kuriem pirmo reizi tiek izrakstītas kompensējamās zāles konkrētas diagnozes ārstēšanai, tāpat kā līdz šim īpašajā receptē drīkst lietot tikai zāļu SNN.

¹No 2020. gada 1. aprīļa spēkā ir grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 31. oktobra noteikumos Nr. 899 "Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība".

KĀ RĪKOTIES ĀRSTNIECĪBAS PERSONAI?

Pacientu uzticība ārstniecības procesam un līdzestība palielināsies, ja zāļu izrakstīšanas brīdī izskaidrosiet jauno prasību. Informējiet, ka zāļu nosaukums un vizuālais izskats nemaina to ārstniecisko iedarbību.

Izrakstot SNN, pārrunājiet ar pacientu šādus jautājumus:

- **Lēmums par zālēm, ko pacientam izsniegs aptiekā, ir jāpieņem ārsta apmeklējuma laikā.** Informējiet pacientu, ka, mainot savu lēmumu tikai aptiekā, būs nepieciešams atkārtoti doties pie ārsta, lai saņemtu citu recepti – ar pacienta izvēlēto zāļu komerciālo nosaukumu. **Pacients nedrīkstēs “piemaksāt” un pret īpašo recepti (rozā krāsā) saņemt aptiekā citas, dārgākas kompensējamās zāles,** ja receptē būs izrakstīts SNN un lētākās zāles būs pieejamas.
- **Līdzvērtīgas efektivitātes zāļu sastāvā ir viena un tā pati ārstēšanai nepieciešamā aktīvā viela, un zāles ir vienlīdz drošas un efektīvas.** Zāļu cenu atšķirības nav saistītas ar to kvalitāti.

Informējiet pacientu, ka zāļu iedarbību nodrošina to aktīvā viela, tādēļ aptiekā izsniegtās zāles nodrošinās pacienta slimības ārstēšanu, lai arī tās var neizskatīties tāpat kā pacienta iepriekš lietotās zāles (zālēm var būt cits ražotājs, nosaukums, iepakojumi/izskats).

Ja pacients vēlas turpināt terapiju ar iepriekš lietotām komerciāla nosaukuma zālēm, kas nav references zāles:

Ja nav medicīniska pamatojuma komerciāla nosaukuma zāļu izrakstīšanas nepieciešamībai, jāizraksta parastā recepte (zilā krāsā) un jāinformē pacients, ka aptiekā pret šo recepti būs jāiegādājas zāles par pilnu samaksu (valsts tās nekompensē).

Ja pacientam no references zālēm ir blaknes vai tās nesniedz vēlamo terapeitisko efektu:

Uz īpašās receptes jāizraksta citas zāles, **sākot ar zemāko cenu SNN ietvaros.** Šādā gadījumā jāiesniedz Zāļu valsts aģentūrā ziņojums par zāļu blaknēm, tai skaitā arī par zāļu terapeitiskā efekta trūkumu, tīmekļa vietnē www.zva.gov.lv klikšķinot uz banera “**Ziņot par zāļu blaknēm, negadījumiem ar ierīcēm, biovigilanci**”.

KĀ RĪKOTIES FARMACEITAM, FARMACEITA ASISTENTAM?

Ja īpašajā receptē ir izrakstīts SNN, pārrunājiet ar pacientu šādus jautājumus:

Informējiet, ka

- valsts pacientam kompensē zāles, ko piedāvājat;
- tās nodrošinās pacienta slimības ārstēšanu, jo zāļu iedarbību sniedz to aktīvā viela.

Ja pacients vēlas turpināt terapiju ar iepriekš lietotām konkrēta komerciālā nosaukuma zālēm, kas nav references vai lētākās zāles:

Papildus informējiet, ka

- aktīvā viela, kas nodrošina ārstēšanu, ir vienāda pacienta pieprasītajām zālēm un zālēm, ko piedāvājat;
- ir dažādi ražotāji, nosaukumi, iepakojumi/izskats un cenas, bet zāļu sastāvs (aktīvā viela) ir tāds pats;
- par piedāvātajām zālēm pacientam ir vismazākā maksa – xxx eiro, jo par tām samaksā valsts;
- ārstniecības persona izraksta un valsts kompensē dārgākas zāles tikai gadījumos, kad pacientam medicīnisku apsvērumu dēļ nepieciešamas konkrēta komerciāla nosaukuma zāles.

Ja tomēr pacients vēlas iegādāties citas – dārgākas zāles:

- **Ja pacients norāda, ka references zāles nesniedz vēlamo terapeitisko efektu vai bijušas blaknes, un lūdz izsniegt citas – dārgākas zāles:**

Aiciniet pacientu vērsties pie ārstniecības personas, lai tā izvērtētu nepieciešamību uz īpašās receptes izrakstīt citas kompensējamās zāles. Lūdzam iesniegt Zāļu valsts aģentūrā ziņojumu par zāļu blaknēm, tai skaitā arī par zāļu terapeitiskā efekta trūkumu.

- **Citos gadījumos:**

Informējiet, ka pacientam jāvēršas pie ārstniecības personas, lai tā izrakstītu viņam parasto recepti (zilā krāsā), un pacientam pret šo recepti būs jāiegādājas zāles par pilnu samaksu (valsts tās nekompensē).

Nemiet vērā:

- **Aptiekā nedrīkst mainīt īpašajā receptē noteikto lēmumu** un pret īpašo recepti, kurā izrakstīts SNN, izsniegt citas (dārgākas) zāles, ko pieprasa pacients, arī gadījumā, ja pacients vēlas tās iegādāties par personiskajiem līdzekļiem, jo valsts šīs zāles nekompensēs.

- **Ja zemākās cenas zāles ir pieejamas lieltirgotavās*, bet to nav aptiekā** (izņēmuma gadījums), tad farmaceita, farmaceita asistenta uzdevums ir zāles pasūtīt un informēt pacientu par to saņemšanas laiku vai arī, ja zāles ir nepieciešamas pēc iespējas ātrāk, aicināt pacientu vērsties citā aptiekā, ja tas ir iespējams.

* Lieltirgotavās zāles ir pieejamas, ja pie references vai zemākās cenas zālēm Zāļu valsts aģentūras tīmekļa vietnes www.zva.gov.lv sadaļā "Zāļu reģistrs" nebūs norādīta informācija (sarkans krusts), kas liecina, ka tām ir piegādes pārtraukums.

- **Ja references zāles nav pieejamas lieltirgotavās** (ja pie references vai zemākās cenas zālēm Zāļu valsts aģentūras tīmekļa vietnes sadaļā "Zāļu reģistrs" ir norādīta informācija (sarkans krusts), kas liecina, ka tām ir piegādes pārtraukums), farmaceitam, farmaceita asistentam **jāzsniedz nākamās lētākās kompensējamo zāļu sarakstā iekļautās zāles.**

JA PACIENTAM IR ŠAUBAS PAR REFERENCES VAI LĒTĀKO LĪDZVĒRTĪGAS EFEKTIVITĀTES ZĀĻU LIETOŠANU?

Izskaidrojiet, ka

- **zāļu iepakojums var atšķirties**, bet tajās esošā aktīvā viela, kas ir vajadzīga ārstēšanai, ir tā pati, kas līdz šim. Šīm zālēm ir līdzvērtīga iedarbība un vienāds drošuma zinātnisko pierādījumu līmenis;
- **zāļu palīgvielas var atšķirties**, bet tas neietekmē zāļu iedarbību;
- **zālēm augstāka cena un zināms zīmols nenozīmē labāku kvalitāti.** Visas zāles – gan oriģinālās, gan patentbrīvās zāles – uzrauga atbilstoši vienādi stingrām kvalitātes, efektivitātes un drošuma prasībām;
- **patentbrīvās zāles ir zāles, ko sāk ražot un izplatīt citi ražotāji, kad oriģinālām zālēm ir beidzies ražotāja pieteiktais datu aizsardzības periods (10 gadi).** Šo zāļu cena ir zemāka tāpēc, ka patentbrīvās zāles satur labi zināmas, drošas un efektīvas aktīvās vielas, kas jau ir labi izpētītas un ko pacienti ir lietojuši jau vismaz 10 gadus;
- **jebkurām zālēm ir iespējamas blaknes**, ne visiem pacientiem tās izpaužas.

KĀ IZRAKSTĪT ZĀLES?

Lai izrakstītu medikamentu ar vienu vai vairākām aktīvām vielām, E-veselības portālā,

sadaļā **“Zāļu nosaukums”** jānorāda vienas vai vairāku aktīvo vielu nosaukums (nepieciešamo aktīvo vielu vai to salikumu var izvēlēties no E-veselībā pieejamā saraksta).

- Lai izrakstītu zāles, kuru sastāvā ir vairākas aktīvās vielas, sadaļā **“Zāļu nosaukums”** jāieraksta pirmā aktīva viela un aiz tās jāliek **slīpsvītra (/)**, bet aiz tās jāatstāj **atstarpe**, pēc kuras raksta nākamo aktīvo vielu.
- Izrakstot medikamentu ar aktīvo vielu, sadaļai **“Drīkst aizvietot”** ir jābūt atzīmētai!

Ja tiek izrakstīts zāļu komerciālais nosaukums, tad no sadaļas **“Drīkst aizvietot”** jāizņem atzīme un sadaļā **“Aizvietošanas aizlieguma pamatojums”** jānorāda informācija, kāpēc medikamentu aizliegts aizvietot, piemēram, **“Medikaments satur vielas, kas pacientam individuāli izraisa alerģiju, par blaknēm ziņots Zāļu valsts aģentūrai”** vai **“Šaura indeksa zāles, orgānu transplantācijas gadījums”**:

- Izrakstot vienu aktīvo vielu vai to salikumu, ārstam obligāti jāaizpilda lauki:
  - **“Zāļu forma”**;
  - **“Zāļu stiprums”**, norādot mērvienību;
  - **“Izrakstītais daudzums”** un atbilstošā 1 (vienas) vienības mērvienība (g, ml, N).

Norādot zāļu formu, receptē **nedrīkst izvēlēties mērvienību “Oriģināli”**, ja vien netiek izrakstīts zāļu komerciālais nosaukums.

- Pēc visu augstāk minēto lauku aizpildīšanas jāklikšķina uz sadaļas **“Izgūt kompensācijas nosacījumus”**.
- Pēc tam jāaizpilda lauks **“Lietošanas norādījumi”**. Ja nepieciešams, jāaizpilda lauks **“Īpašie izsniegšanas norādījumi”** un jāapstiprina receptes izrakstīšana **“Apstiprināt receptes izrakstīšanu”**.

KĀ APTIEKĀ RĪKOJAS FARMACEITS, FARMACEITA ASISTENTS AR E-VESELĪBAS PORTĀLĀ IZRAKSTĪTO RECEPTI AR AKTĪVO VIELU?

- Lai izsniegtu lētāko references medikamentu, E-veselības portālā jādodas uz sadaļu "Izsniedzamo ārstniecības līdzekļu saraksts", jāatlasa izsniedzamā recepte un jāklikšķina uz pogas "**Izsniegt**".
- Svarīgi! Ja E-veselības portālā izrakstīta aktīvā viela, atverot atprečošanas skatu, sistēma neatlasa tikai references zāles ar ražotāja nosaukumu – tā piedāvā visas zāles, kas ir ar šo aktīvo vielu! Tādejādi farmaceitam, farmaceita asistentam ir jāzina, kādi ir references medikamenti, jo tie sarakstā jāatrod un atbilstoši jāizvēlas lētākais.
- Ja ārsts ir izrakstījis mazāku vienību (piemēram, tablešu) skaitu (N) nekā ir vienā iepakojumā, tad farmaceits, farmaceita asistents laukā "**Iepakojumu skaits**" norāda proporcionālo daļu no iepakojuma tablešu skaita, piemēram, 20 (izrakstīto tablešu skaits) : 30 (tablešu skaits iepakojumā) = 0.666.
- Pēc tam jāklikšķina uz "**Pievienot izsniegšanu**" un jāizsniedz pacientam e-receptē norādītais medikaments, aizpildot sadaļu "**Īpašās receptes medikamentus var izsniegt vienā reizē pilnā apmērā**" – ailes "**Iepakojumu skaits**". Ailes – "**Daudzums**" – "**Daudzuma mērvienība**" – "**Cena**" aizpildīsies automātiski.
- Pēc tam jāklikšķina uz "**Reģistrēt izsniegšanu**" un aptiekā jāizsniedz lētākais references medikaments.

Neatkarīgi no tā, kā ārsts izraksta zāles – ar aktīvo vielu vai konkrētu zāļu komerciālo nosaukumu, E-veselības sistēmas portāla aptieku profilā medikamentu izsniegšana notiek tikai pēc zāļu ražotāju komerciālajiem nosaukumiem.

PAPILDU INFORMĀCIJA

Plašāka informācija par jauno SNN izrakstīšanas kārtību un ārstniecības personu, farmaceitu un farmaceita asistentu biežāk uzdotie jautājumi ir pieejami tīmekļa vietnes www.zva.gov.lv speciālajā sadaļā "Veselības aprūpes speciālistiem un iestādēm > Zāles", tai skaitā informatīvajā materiālā. Sekojiet līdzi informācijai šajā tīmekļa vietnes sadaļā!

Šajā sadaļā ir publicēta arī informācija par informatīvo kampaņu pacientiem un sabiedrībai, skaidrojot SNN izrakstīšanu.

Informācija par kompensējamajām zālēm ir pieejama:

- Nacionālā veselības dienesta tīmekļa vietnē: www.vmnvd.gov.lv, sadaļā "Kompensējamie medikamenti";
- tā ir pieejama arī Zāļu valsts aģentūras tīmekļa vietnē www.zva.gov.lv, sadaļā "Zāļu reģistrs".

Sadaļā "Zāļu reģistrs" ir ieviesta meklēšanas pazīme "NVD KZS references medikaments", lai atlasītu gan visas references zāles, gan arī atsevišķi – tās references zāles, kuras ir pieejamas, un zāles, kuras nav pieejamas, – zāļu nepieejamību norāda sarkans krusts pie noteikto zāļu nosaukuma. Lai atvērtu sarakstu ar references medikamentiem, Zāļu reģistra paplašinātajā meklēšanas formā:

1. zāļu nosaukuma logā ieraksta % zīmi;
2. ieklikšķina logā "NVD KZS references medikaments" un spiež "meklēt reģistrā";
3. lai noskaidrotu, kuri references medikamenti nav pieejami, sakārto meklējuma rezultātus pēc pieejamības, divas reizes noklikšķinot uz pirmās kolonnas rezultātiem.

Par novērotajām blaknēm jāziņo Zāļu valsts aģentūrai: www.zva.gov.lv, klikšķinot uz banera "Ziņot par zāļu blaknēm, negadījumiem ar ierīcēm, biovigilanci".

Jautājumu gadījumā par kompensējamām zālēm aicinām sazināties pa e-pastu: info@vmnvd.gov.lv, bet par zāļu pieejamību – info@zva.gov.lv.

Informācija ir tapusi Eiropas Sociālā fonda projekta "Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi" (identifikācijas numurs 9.2.4.1/16/I/001) ietvaros.

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds